

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/8, p. 417-434

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11948>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

GÜNÜMÜZ DÜNYASINDAN D-8'E YENİDEN BİR BAKIŞ

Recep KARABULUT*

ÖZET

15 Haziran 1997 yılında İstanbul'da yapılan Devlet ve Hükümet başkanları zirvesinde D-8'in kuruluşu ilan edilmiştir.

D-8 girişiminin başlatılmasındaki amaç, büyük bir ekonomik potansiyeli, çeşitli kaynakları, geniş bir nüfus ve coğrafi alanı temsil eden 8 ülke arasında ticaret ilişkilerinde yeni fırsatlar oluşturmak ve çeşitlendirmek, uluslararası düzeyde karar alma sürecine katılımı artırmak, daha iyi hayat şartları sağlamak, somut ortak projeler etrafında ekonomik işbirliğini geliştirmek ve geliştirmekte olan ülkelerin dünya ekonomisindeki durumlarını güçlendirmektir. D-8'lerin hedeflerinden birisi de uluslararası ticarete ve ilişkilerde oldukça önemli olan yeni bir para birimini dolanıma sokmaktır.

1 milyar 100 milyona ulaşan genç nüfusuyla D-8'i oluşturan Türkiye, İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya Dünya gayri safi milli hasılasının %5'ini, Arap dünyası ile birlikte % 8,4'ünü oluşturmaktadır.

Günümüzün Dünya ve Türkiye'nin meseleleri açısından baktığımız zaman komşu ülkelerimiz ve bölgemizdeki kaos, istikrarsızlık, savaş ve ölümler; Başta ABD olmak üzere NATO üyesi ülkeler ve üye olmaya çalıştığımız Avrupa Birliği ülkeleri ile yaşanan güvensizlik, siyasi ve ticari baskıların arttığı, yatırımların engellenmeye çalışıldığı, safların yeniden belirlendiği, değiştiği bir Dünyadayız.

D-8'in hayata geçirilmesi ve yürütülmesi, sadece Türkiye ve D-8 üyeleri için değil bütün dünya ve özellikle de geliştirmekte olan ülkeler için 'aydınlığa' açılan kapı olacaktır.

D-8'lerin 6 yıldızının sembolize ettiği adalete, diyaloga, barış ve sevgiye, insan olma eşitliğine, işbirliğine, insan hakları ve hürriyetlerine ne kadar da daha çok ihtiyacımız olduğunu daha iyi anlamaktayız.

JEL: F68-N45-O53-P16-P48

Anahtar Kelimeler: D-8, Yeni Dünya Düzeni, Kalkınma, İşbirliği

---

* Doç. Dr. İnönü Üniversitesi, El-mek: recep.karabulut@inonu.edu.tr

---

A FRESH VIEW ON D-8 FROM TODAY'S WORLD

ABSTRACT

The establishment of D-8 was declared in the State and Government leaders' summit held in İstanbul on June 15, 1997.

The aims of initiating the D-8 enterprise were to create and branch out new opportunities among the 8 countries representing a great economic potential, various resources, a wide population and geographical area, to increase participation in decision making at an international level, provide better life conditions, develop the economic cooperation within joint projects perceptibly and strengthen the state of developing countries in the world economy. One of the aims of D-8 was to insert the new currency, which has a rather important place in international commerce and relation, into circulation.

D-8 refers to developing eight countries which are Turkey, Iran, Pakistan, Bangladesh, Malaysia, Indonesia, Egypt and Nigeria. D-8 with their young and dynamic population of 1 billion 100 million constitute the 5,2% of the world's gross national product and 8,4% of it with the Arab world.

In terms of matters of the world and Turkey today, we are in a world where there are chaos, instability, wars and deaths in neighbouring countries and regions; insecurities experienced first with the U.S.A and NATO member countries and member countries of the European Union, which we are trying to be a member of, increasing political and commercial pressure, attempted blockings of investments, ranks are changed and re-established every day.

The accomplishment of D-8 and its conduction will be a doorway to "enlightenment" not only for Turkey and D-8 countries, but also for the world and especially for the developing countries.

We understand how much more we need the justice, dialogue, peace and love, equality of being a human, cooperation, human rights and freedoms symbolized by the 6 stars of D-8 more.

JEL: F68-N45-O53-P16-P48

Keywords: D-8, New World Order, Development, Cooperation

STRUCTURED ABSTRACT

1. Structure and objectives of D-8

The establishment of D-8 was declared in the State and Government leaders' summit held in İstanbul on June 15, 1997.

The aims of initiating the D-8 enterprise were to create and branch out new opportunities among the 8 countries representing a great economic potential, various resources, a wide population and geographical area, to increase participation in decision making at an international level, provide better life conditions, develop the economic

cooperation within joint projects perceptibly and strengthen the state of developing countries in the world economy. One of the aims of D-8 was to insert the new currency, which has a rather important place in international commerce and relation, into circulation. The Lira of the New World would be collected in the New World Bank, which would be formed by drawing the reserves of the 8 countries.

The power of the D-8

D-8 refers to developing 8 countries and it's an establishment which represents the 8 founder countries. These 8 countries are Turkey, Iran, Pakistan, Bangladesh, Malaysia, Indonesia, Egypt and Nigeria. The 6 stars existing in the flag of D-8 represent the basic objectives of D-8. These objectives are;

- ✓ Peace instead of conflict,
- ✓ Dialogue instead of confrontation,
- ✓ Justice instead of double-standard,
- ✓ Equality instead of discrimination,
- ✓ Cooperation instead of exploitation,
- ✓ Democracy instead of oppression.

2. Power of D-8

-While the gross national product of D-8 was a total of 690 US Dollars during the establishment, this figure is approximately 4 trillion dollars now.

-While the national per capita income of the countries was 872 dollars, it is about 3500 dollars now.

-D-8 with their young and dynamic population of 1 billion 100 million constitute the 5,2% of the world's gross national product and 8,4% of it with the Arab world.

-Exporting rose from 279 billion dollars in 1997 to 835 billion dollars in 2015. For the same years, importing rose from 280 billion dollars to 875 billion dollars. For D-8, the structure of young population constitutes factors of dynamism.

In terms of matters of the world and Turkey today, we are in a world where there are chaos, instability, wars and deaths in neighbouring countries and regions; insecurities experienced first with the U.S.A and NATO member countries and member countries of the European Union, which Turkey is trying to be a member of, increasing political and commercial pressure, attempted blockings of investments, ranks are changed and re-established every day.

3. Current World Order

According to the Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty Organization (CTBTO), more than 2000 nuclear weapons trials were conducted from 1945 to the present day.

In the United States, between 1945 and 1992, more than a thousand nuclear bombs were attempted. The Soviet Union (Russia) called 715 nuclear bombs before they disintegrated. France 210, the UK 45 and China conducted 45 nuclear tests.

All of these countries are the permanent representatives of the United Nations Security Council and have absolute veto power.

Today a third of the world is in a state of war. Hundreds of militia-guerrilla, separatist and anarchic groups are clashing in 66 countries.

According to the daily research reports of international independent research organizations and related institutions, 686 different groups are fighting each other in 66 countries around the world.

In Africa, 28 different countries, militias, guerrillas, separatist groups and anarchic groups, consisting of 201 different groups have been fighting for years.

There are wars between 155 different groups in 16 Asian countries. Afghanistan is at the forefront of these wars. For nearly 40 years, the Russian (USSR) continues to engage in the civil war that has been dragged after the occupation.

Myanmar (Burma) a country where 39 different groups are fighting, even though they have come to the agenda with Arakanese Muslims. Pakistan and the Philippines are on the agenda again with internal conflicts. Thailand is notable for its attacks on Patanian Muslims.

There are civil war and conflict between 75 different groups in 9 countries in Europe. Chechnya and Dagestan are agitated by civil wars for years after the independence wars against Russia. In Ukraine, however, groups that declared their independence continue to attack government forces.

It is one of the first places in the Middle East that came to mind with hundred year old wars. So far in the Syrian war, according to official records, 490 thousand people lost their lives. 12 million Syrians have fallen as refugees. Currently, 6 countries in Syria are actually clashing with 98 different groups.

Seven other countries outside the Syrian Middle East are among the warmer regions. The number of the clashing group is 228. The most intense countries are Iraq, Israel-Palestine, Yemen and Turkey.

Chile, Mexico, Colombia, Ecuador and Peru are fighting against drug cartels. developed countries, is 934 billion dollars in GDP in 2015 and the total population is 954.218.054. The money allocated to armaments by the 10 countries is 1.38 times that of the total of these 48 countries by 2015 (<http://data.worldbank.org/>). It should also be emphasized again that the first five countries that devote most money to arms are the permanent representatives of the United Nations, who are conducting nuclear weapons tests, and the members of the security council.

People in the Philippines and Myanmar are exposed to massacres, exiles and very serious political and social oppression.

Turkish Studies

The Palestinian people, imprisoned in the West Bank and Gaza, have been waiting for justice since 1948

4. Conclusion

Today, the facts that the dominance of the powerful is increased, freedoms are limited, people are precluded from their lands and left for dead, the Mediterranean turned into a lake of death, refugees are met with inhumane treatment in the borders, people are treated as terrorists just because they are a citizen of a country (without considering religion, language, sect, colour, race) and rejected entry into the border make the accomplishments of the aim of D-8 and the aimed projects since its establishment more meaningful.

Although it has been 20 years since its establishment, powers did not deactivate the D-8.

The accomplishment of D-8 and its conduction will be a doorway to "enlightenment" not only for Turkey and D-8 countries, but also for the world and especially for the developing countries, just as Prof. Dr. Necmettin Erbakan said.

We understand how much more we need the justice, dialogue, peace and love, equality of being a human, cooperation, human rights and freedoms symbolized by the 6 stars of D-8 more. Therefore,

1. A ministry should be created for each D-8 member.
2. An international investment and financing risk evaluation unit should be established.
3. A base to put a common currency into effect should be quickly initiated.

JEL: F68-N45-O53-P16-P48

Keywords: D-8, New World Order, Development, Cooperatio

1. Giriş

22 Ekim 1996 tarihindeki "Kalkınmada İşbirliği Konferansı"nın izleyen bir dizi hazırlık toplantılarından sonra Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın öncülüğünde 54. *Refahiyol Hükümeti* (28.06.21996/30.06.1997) döneminde 15 Haziran 1997 yılında İstanbul'da yapılan Devlet ve Hükümet başkanları zirvesinde D-8'in kuruluşu İstanbul Deklarasyonu ile resmen ilan edilmiştir. (<http://www.developing8.org/>)

D-8'lerin bir çelik çekirdek yapı olarak kurulmasından sonra D-8'lerin etrafında, 60 Müslüman ülke toplanarak D-60'lar oluşacak ve daha sonra 100 ezilen ülke bunların etrafında toplanarak D-160'ları oluşacak.

Developing Eight (D-8) "kalkınmakta olan 8 ülke" anlamına gelmektedir ve kurucu 8 ülkeyi ifade eden bir kuruluştur. Bu sekiz ülke Türkiye, İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya'dır. Kurucu üyelerinin tamamı aynı zamanda İslam Konferansı Örgütü'nün de üyeleridir. (İslam Konferansı Örgütü (İKO) daha sonra İslam İşbirliği Teşkilatı adını almıştır (İİT)). D-8, kurucu üyelerinin Özellikleri şöyle sıralanabilir:

Turkish Studies

• **D-8**, kurucu üyelerinin kompozisyonunun da yansıttığı gibi, bölgesel olmaktan çok küresel bir kuruluştur.

• **Üyelik**, grubun hedeflerini, ilkelerini benimseyen ve ortak bağları paylaşan diğer gelişmekte olan ülkelere de açıktır.

• **D-8**, üye ülkelerin bölgesel ve uluslararası örgütlere üyeliklerinden kaynaklanan ikili ve çok taraflı taahhütleri üzerinde olumsuz etkisi olmayan bir forumdur.

2. D-8'in Amaçları ve İlkeleri

D-8 girişiminin başlatılmasındaki amaç, büyük bir ekonomik potansiyeli, çeşitli kaynakları, geniş bir nüfus ve coğrafi alanı temsil eden 8 ülke arasında ticaret ilişkilerinde yeni fırsatlar oluşturmak ve çeşitlendirmek, uluslararası düzeyde karar alma sürecine katılımı artırmak, daha iyi hayat şartları sağlamak, somut ortak projeler etrafında ekonomik işbirliğini geliştirmek ve geliştirmekte olan ülkelerin dünya ekonomisindeki durumlarını güçlendirmektir.

D-8'ler, Afrika'dan Nijerya, Uzak Asya'dan Endonezya ve Malezya ve Ortadoğu'dan Türkiye ve İran içine alan geniş coğrafya üzerine konumlandırılmıştır.

D-8'lerdeki ülkelerin seçimindeki stratejik akıl, çok geniş bir coğrafyanın stratejik olarak kontrol edilmesini ön görmüştür. Nijerya, Afrika'da ağırlığı olan bir ülkedir. Türkiye-Mısır-Pakistan-Bangladeş-Endonezya-Malezya hattı, hem enerji üretim alanlarının hem de nakil hatlarının ve ulaşım yollarının geçtiği boğazların ve körfezlerin kontrol edilebildiği bir hattır. İstanbul Boğazı, Çanakkale Boğazı, Süveyş Kanalı, Babul Mendap Boğazı, Aden Körfezi, Hürmüz Boğazı, Basra Körfezi, Arap Denizi, Bengal Körfezi, Malaka Boğazı, Sonda Boğazı ve Lombok Boğazı, tamamen D-8'lerin kontrolü altında olan boğazlar ve körfezlerdir. Bu, büyük bir jeostratejik güç demektir. (Can, 2017: www.milligazete.com.tr).

D-8'lerin hedeflerinden birisi de uluslararası ticarete ve ilişkilerde oldukça önemli olan yeni bir para birimini dolanımına sokmaktır. Yeni Dünya'nın lirası, 8 ülkenin rezervlerini çekerek kendi oluşturacağı Yeni Dünya Bankası'nda toplanacak. Bunun yanı sıra Yeni Dünya Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın da kurulması ile ekonomik bağımsızlık ve güç elde edilecektir. Daha sonra aşağıda gösterilen 5 kurumun oluşturması hedeflenmektedir.

* Müslüman Ülkeler Ortak Pazar Teşkilatı ve Birliği (AB yerine)

* Müslüman Ülkeler Ortak Para Birimi (Dolar/Euro yerine)

* Müslüman Ülkeler Birleşmiş Milletler Teşkilatı (BM yerine)

* Müslüman Ülkeler Savunma İşbirliği Teşkilatı (NATO yerine)

* Müslüman Ülkeler Kültür İşbirliği Teşkilatı (UNESCO yerine)

D-8'ler G-7'lere paralel olarak ve fakat geliştirmekte olan ülkelerin kurdukları en yüksek seviyede küresel bir dünya kuruluşudur.

D-8'ler G-7'lerle çatışmak için değil tam tersine yeni dünyayı birlikte korumak için teşekkül etmiştir .

D-8'ler bütün geliştirmekte olan ülkeleri kucaklamak ve aynı zamanda karar alabilen dinamik bir yapıya sahip olmak üzere kurulmuştur.

D-8'ler üye ülkelerin iç işlerine karışmamak ve her birinin bölgesel anlaşmalarında ki taahhüt ve haklarını helal getirmemek temel prensibi ile kurulmuştur.

D-8'ler geliştirmekte olan bütün ülkelerin birlikte ve hızlı kalkınmalarını, uluslararası münasebetleri tanzim eden mekanizmalara katılım güçlerinin artırılması ve dünya ekonomisindeki etkinliklerinin güçlendirilmesi ve halkların daha iyi bir hayat standardına sahip olmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

D-8'ler kurulur kurulmaz bütün üye ülkelerin dinamiklerini harekete geçirerek faydalı projeleri süratle gerçekleştirmek üzere kurulmuştur. (Alan, 2001: 16-18)

D-8'lerin bayrağında yer alan 6 tane yıldız D-8'lerin temel ilkelerini sembolize etmektedir. Bu ana ilkeleri:

- * Savaş değil, barış
- * Çatışma değil, diyalog
- * Çifte standart değil, adalet
- * Üstünlük değil, eşitlik
- * Sömürü değil, işbirliği
- * Baskı ve tahakküm değil, hürriyet ve demokrasi.

3. D-8'in Yapısı

D-8'in başlıca organları Zirve, Konsey ve Komisyondur. D-8'in en üst organı olan **Zirve**, üye devletlerin Devlet/Hükümet başkanlarından oluşmaktadır.

Konsey, üye devletlerin Dışişleri bakanlarından oluşmaktadır. D-8'in siyasi karar alma organıdır ve işbirliği konularının tam ve kapsamlı olarak görüşüldüğü bir forum gibi faaliyet gösterir.

Komisyon, D-8'in icra organıdır. Kendi hükümetleri tarafından atanan üst düzey görevlilerden oluşmaktadır. Her bir komisyon üyesi kendi ülkesindeki ulusal koordinasyondan sorumludur.

Diğer taraftan, D-8 çerçevesinde koordinasyon görevini yürütmek üzere bir **İcra Direktörlüğü** de oluşturulmuştur. Bu İcra Direktörlüğünün görevi, etkin iletişimi, hızlı bilgi akışını sağlamak ve toplantılar için sağlanan hizmetleri denetlemektir. **Genel Sekreterlik**: 2006 Bali Zirvesinden sonra **İcra Direktörlüğünün statüsü Genel Sekreterliğe** çevrilmiştir.

Bugüne kadar 8 tane D-8 zirve toplantısı yapıldı. Bunlar:

1. D-8 Zirvesi Haziran 1997 İstanbul-Türkiye
2. D-8 Zirvesi Mart 1999 Dhaka-Bangladeş
3. D-8 Zirvesi Şubat 2001 Kahire- Mısır
4. D-8 Zirvesi Şubat 2004 Tahran-İran
5. D-8 Zirvesi Mayıs 2006 Bali-Endonezya
6. D-8 Zirvesi Haziran 2008 Kualalumpur-Malezya
7. D-8 Zirvesi Haziran 2010 Abuja-Nijrya
8. D-8 Zirvesi Kasım 2012 İslamabad-Pakistan

4. D-8'lerin İşbirliği Alanları

D-8 çerçevesinde, 15 Haziran 1997 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen Devlet/Hükümet başkanları zirvesinde işbirliği ve proje geliştirme için 10 sektör belirlenmiştir. Bunlar: ticaret; sanayi; telekomünikasyon ve enformasyon (bilgi); finans, bankacılık ve özelleştirme; kırsal kalkınma; bilim ve teknoloji; yoksulluğun azaltılması ve insan kaynakları gelişimi; tarım, enerji, çevre ve sağlık.

D-8 faaliyetlerinin koordinasyonunda iş bölümünü sağlamak için her bir sektör bir ülkeye tahsis edilmiştir. Üye ülkelerin üstlendikleri sektör ve çalışma grupları aşağıdaki gibidir:

Türkiye: Sanayi ve Sağlık Çalışma Grupları

Mısır: Ticaret Çalışma Grubu

Bangladeş: Kırsal Kalkınma Çalışma Grubu

Endonezya: İnsan Haklarının Geliştirilmesi Çalışma Grubu

İran: Telekomünikasyon ve Teknoloji Çalışma Grupları

Malezya: Finans, Bankacılık, Özelleştirme Çalışma Grubu

Nijerya: Enerji Çalışma Grubu

Pakistan: Tarım Çalışma Grubu

İlk Zirvede 50-60 proje önerilmiş olmasına rağmen, kaynakları çok yetersiz dağıtmamak için aşağıdaki öncelikli alt projelerin hemen başlatılmasına karar verilmiştir.

Uluslararası Pazarlama ve Ticaret Şirketi'nin Kurulması (Mısır),

Yoksullukla Mücadele (Endonezya),

D-8 Ülkeleri Arasında Sanayi ve Teknoloji Veri Bankası Ağının Kurulması (İran),

D-8 Şirketleri Arasında Ortak Girişimleri de Kapsayacak Şekilde Takaful (İslami Sigorta)

Projesi'nin Oluşturulması (Malezya),

Kıyı ve İç Sularında Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesine Yönelik İşbirliği (Pakistan),

Tarım Uçağının Dizaynı, Geliştirilmesi, Üretimi ve Pazarlaması (Türkiye)

5. D-8 Ülkelerinin Ekonomileri

D-8 üyeleri, tabii kaynakları, kalabalık nüfusları ve potansiyel pazarlarından ötürü kendi bölgelerinde önemli konum arz etmektedirler

D-8 ülkelerinde en sanayileşmiş (gelişmiş) ekonomisi Türkiye ekonomisidir. Türkiye'yi Endonezya izler. Endonezya'yı da İran, Mısır, Pakistan, Malezya, Nijerya ve Bangladeş izler.

Nispeten makul düzeylerden başlayarak D-8 ekonomileri yakın geçmişte oldukça yüksek büyüme oranları kaydetmişlerdir. Hızlı büyümenin önündeki engelleri kaldırmak, piyasaları serbestleştirmek ve dünya ekonomisi ile daha iyi entegre olmak için tüm ülkelerde hükümetler bir dizi reform gerçekleştirmişlerdir. Gelirlerdeki büyümeler zaten büyük ve artan nüfusla birleştiğinde gelecek yıllarda hızla büyüyen pazarlar yaratacaktır.

D-8 ülkeleri nispi olarak büyük bir nüfusa sahiptirler. 1997 yılı itibarıyla D-8'in toplam nüfusu 780 milyon kişiden 2015 yılında bir milyar 70 milyona yükselmiştir. Bu sayı dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 14,6'sına tekabül etmektedir. Genç nüfus yapısı D-8 için bir dinamizm faktörü oluşturmaktadır. (Bak. Tablo 1)

Geçmişte kaydedilen yüksek nüfus artış oranlarından sonra dünyanın diğer ülkelerindekine benzer şekilde D-8 ülkelerinde de nüfus artış hızı düşmeye başlamıştır. Geçmişteki hızlı artışın etkisiyle nüfuslarının büyük bölümü yakın gelecekte de gençlerden oluşacak olması D-8'ler için bir dinamizm faktörü olacaktır.

Tablo 1. D-8 Ülke Nüfusları 1997-2015

Ülkeler	Ülke Nüfusları		Nüfus Artış Oranları (%)	15-64 Yaş Grubunun Toplam Nüfusa Oranı (%) (2015)
	1997	2015		
Bangladeş	123.574.107	160.995.642	30,29	65,58
Mısır	64.754.566	91.508.084	41,31	61,62
Endonezya	202.853.850	257.563.815	26,97	67,13
İran	62.426.086	79.109.272	26,72	71,33
Malezya	21.808.125	30.331.007	39,08	69,09
Nijerya	113.975.055	182.201.962	59,86	53,27
Pakistan	128.845.692	188.924.874	46,62	60,50
Türkiye	60.394.104	78.665.830	30,25	66,79
TOPLAM	778.631.585 (%13,26)	1.069.300.486 (% 14,55)	37,33	
Dünya*	5.872.000.000	7.347.000.000	25,12	65,62

<http://www.developing8.org/Statpriority.aspx> Mart 2017

*<http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> Mart 2017

Buna ilaveten, bu genç nüfusun gittikçe artan bir bölümü, ileri teknoloji sanayilerin vasıflı iş gücü ihtiyaçlarını karşılamak için, üniversite ve araştırma merkezlerinde eğitim görmektedirler.

Bu ülkelerin pek çoğunda özel sektör ekonominin itici gücü haline gelmiş ve bunun sonucu olarak da son yıllarda büyük holdingler kurulmaya başlamıştır. Bunlardan bazıları dünyanın en büyük 500 şirketi arasında yer almışlardır. Bu şirketlerin elektronik, otomotiv gibi yüksek teknoloji endüstrilerde sanayileşmiş dünyanın tanınmış firmaları ile ortaklığı, D-8 ülkelerinde önemli bir teknoloji ve sanayi tabanı oluşturulmasına yardımcı olmuştur.

6. D-8 Ülkelerinin Doğal Kaynak Yapısı

Kalabalık ve genç insan kaynaklarına ek olarak, D-8 ülkeleri önemli doğal kaynaklara da sahiptirler. Bu kaynakların bazıları hali hazırda kullanılmakta, ancak daha henüz kullanıma açılmamış büyük rezervler de bulunmaktadır. D-8'lerin sahip olduğu doğal kaynakları ülkelere göre özetle şöyle sıralanabilir;

Endonezya; hem tarımsal kaynaklar hem de petrol ve doğal gaz açısından zengin bir ülkedir. Mineral kaynakları arasında kömür, kalay, boksit, bakır ve nikel başta gelmektedir. Endonezya önemli bir palmiye yağı, kahve, kakao, doğal kauçuk ve ağaç ürünleri üreticisidir.

Malezya; kalay ve kauçuk tedarikçisi olarak dünya piyasalarında önemli bir rol oynamakta, petrol ve doğal gaz üretimi de önem kazanmaktadır. Ayrıca, ülke dünyanın önde gelen tropik kereste üreticisi olmaya da devam etmektedir.

Bangladeş; dünyanın jüt ihracatının yüzde 80'ini gerçekleştirmektedir. Çay ve pirinç diğer başlıca ürünleridir. Bengal körfezinde doğal gaz rezervlerin varlığı bilinmektedir.

Pakistan; manyezit, kireç taşı, mermer ve dolomit gibi yakıt dışı mineralleri içeren geniş bir ürün yelpazesi bulunmaktadır. Pakistan ayrıca önemli bir pamuk ve pirinç üreticisidir.

Nijerya; yüksek kaliteli petrol rezervlerine sahiptir. Ayrıca, çok çeşitli mineral kaynaklara ilaveten, tarım ürünleri arasında kakao önemli bir yer tutmakta ve petrolden sonra ihracatta ikinci sırada yer almaktadır.

Mısır; petrol ve gaz doğal kaynaklarının başında gelmektedir. Doğal kaynakları arasında fosfat rezervleri ayrıca önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca, pamuk, pirinç, şeker kamışı, turunçgiller ve sebzeler üretmekte ve ihraç etmektedir.

İran; dünyanın bilinen petrol rezervlerinin yüzde 9'una sahiptir. Dünyada ikinci en büyük doğal gaz rezervleri de sahip olan İran, ayrıca, demir ve boksit gibi mineral kaynaklara da sahiptir.

Türkiye; Türkiye dünyada gıda üretiminde kendi kendine yeterli olan birkaç ülkeden biridir. Türkiye'nin çok çeşitli bir kaynak yapısı vardır. Türkiye, mevcut büyük su kaynakları sayesinde çok çeşitli ürün üretme kapasitesine sahiptir. Gerçekten de Türkiye dünyada gıda üretiminde kendi kendine yeterlilik oranı yüksek ülkelerden biridir. Buna ilaveten, Türkiye'nin enerji ihtiyacı büyük ölçüde su kaynaklarından elde edilen hidroelektriğe dayanmaktadır. Ayrıca, Türkiye'de boksit, krom, demir cevheri, bor ve linyit gibi önemli yer altı kaynakları da bulunmaktadır.

Tablo 2. D-8 Ülkelerinin Mal ve Hizmet İthalatı Tutarları (ABD\$) ve Petrol İthalatının toplam İthalata Oranları 1997-2015

Ülkeler	Mal ve Hizmet İthalat Tutarı (ABD\$)		Petrol İthalatının Toplam İthalata Oranı (%)	
	1997	2015	1997	2015
Bangladeş	7.418	48.129	8.98	-
Mısır	19.160	68.389	1.81	15.70
Endonezya	63.212	179.676	9.71	17.54
İran	17.511	70.463	1.80	-
Malezya	92.532	187.401	2.92	12.35
Nijerya	11.421	53.367	0.89	-
Pakistan	12.198	45.581	19.10	22.80
Türkiye	56.094	221.353	12.48	6.96
Toplam	279.546	874.359		

Kaynak1: <http://www.developing8.org/Statprio>

Kaynak2: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/anre98_e.pdf Mart 2017

Tablo 3. D-8 Ülkelerinin Mal ve Hizmet İhracat Tutarları (ABD\$) ve Petrol İhracatının toplam İhracata Oranları 1997-2015

Ülkeler	Mal ve Hizmet İhracat Tutarı (Milyon ABD\$)		Petrol İhracatının Toplam İhracata Oranı (%)	
	1997	2015	1997	2015
Bangladeş	4.938	33.714	0	-
Mısır	15.515	41.723	45	18
Endonezya	66.351	181.799	25	23
İran	19.683	84.770	86	-
Malezya	93.447	21.0078	8	16
Nijerya	14.470	52.706	96	-
Pakistan	9.497	29.167	1	1
Türkiye	54.996	200.827	1	3
Toplam	278.897 (% 5,26)	834.784 (%5,15)		
*Dünya	5.300.000	**16.200.000		

Kaynak: <http://www.developing8.org/Statpriority.aspx>

*Kaynak: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/anre98_e.pdf, Mart 2017

**Kaynak: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2016_e/WTO_Chapter_02_e.pdf, Mart 2017

Kuruluşunda D-8'lerin Toplam dış ticaret hacmi yaklaşık 560 milyar dolar kadarken bu değer 2015 yılında 1,700 milyar dolara yükselerek yaklaşık olarak %330 artış göstermiştir. (Bak. Tablo 2 ve Tablo 3). Dış Ticaret değerleri incelendiğinde, Nijerya ve İran'ın ihracat kalemlerinde çok önemli bir bölümün petrol olduğu görülmektedir. Diğer 6 ülkenin petrol ithalatının toplam ithalat içindeki payının yüksek olduğu da gözlenmektedir.

Tablo 4. D-8'lerin GSYİH Tutarları 1997-2015 (Cari Fiyatlarla-ABD\$)

Ülkeler	1997	2015	Değişim Oranı (%)
Bangladeş	41.169.352.757	194.465.981.065	472
Mısır	81.571.756.042	315.917.096.357	387
Endonezya	252.386.467.345	861.933.966.390	341
İran	113.919.163.421	398.562.587.440	349
Malezya	100.169.143.588	296.284.450.664	295
Nijerya	54.406.007.449	494.582.603.949	909
Pakistan	77.394.422.577	266.458.266.877	344
Türkiye	255.243.182.873	717.887.918.353	281
Toplam	976.259.496.052 (%3,11)	3.546.092.871.095 (%4,78)	363
Dünya	31.412.000	74.152.476	236

<http://www.developing8.org/Statpriority.aspx>

<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?view=chart>

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/8

Tablo 5. Kişi Başına GSYİH, (Cari Fiyatlarla-ABD\$)

Ülkeler	1997	2015	Değişim Oranı
Bangladeş	333	1.208	363
Mısır	1.260	3.452	274
Endonezya	1.244	3.346	270
İran	1.825	5.038	276
Malezya	4.593	9.768	213
Nijerya	477	2.714	607
Pakistan	601	1.410	235
Türkiye	4.226	9.126	216
Toplam	1.253	3.316	265
*Dünya Ortalaması	5.347	10.093	189

<http://www.developing8.org/Statpriority.aspx>

*<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>, Mart 2017

7. Mevcut Dünya Düzeni

Nükleer Denemelerin Kapsamlı Yasaklanması Antlaşması Örgütü (CTBTO) verilerine göre 1945'ten günümüze kadar 2 binden fazla nükleer silah denemesi yapıldı. (<http://www.stratejikortak.com>)

Amerika Birleşik Devletleri, 1945-1992 tarihleri arasında bin 32 nükleer bomba denedi. Sovyetler Birliği ise dağılmadan 1949'dan 1990'a kadar 715 nükleer bomba denedi. Fransa 1960-1996 arasında 210, İngiltere 1952-1991 arasında 45, Çin 1964-1996 arasında 45 nükleer deneme gerçekleştirdi. Bu ülkelerin tamamı Birleşmiş Milletlerin Güvenlik Konseyi daimi temsilcisi statüsündedir ve mutlak veto yetkisine sahiptir.

19 Kasım 1996'da Nükleer Denemelerin Kapsamlı Yasaklanması Anlaşması'nın (CTBT) imzaya açılmasıyla birlikte nükleer deneme yarışı azaldı.

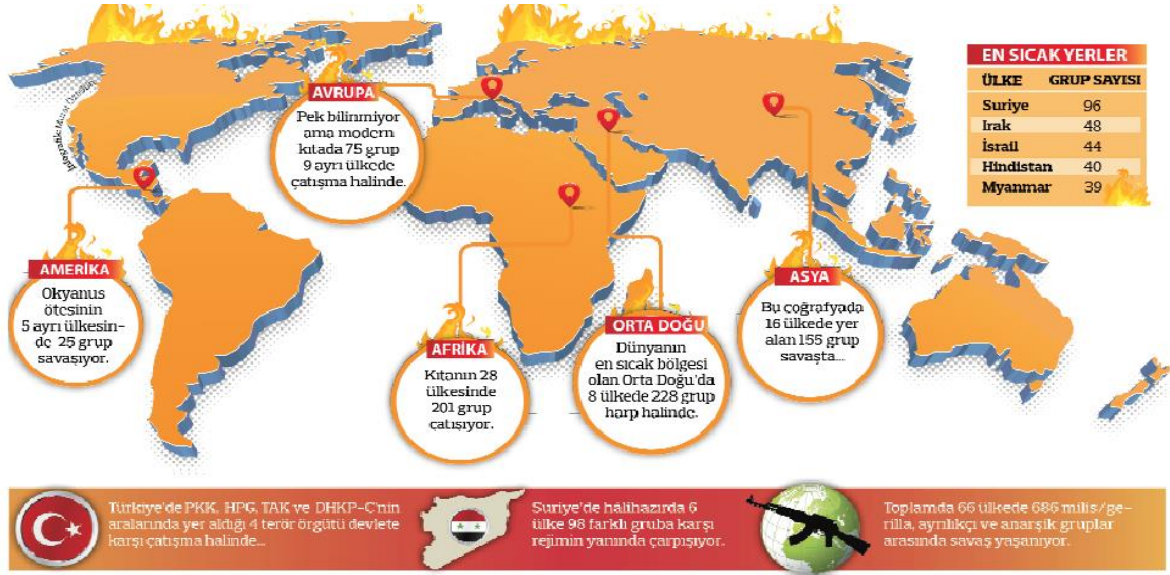
CTBT anlaşmasının yürürlüğe girebilmesi için, bütün ülkelerin anlaşmayı hem imzalayıp hem de onaylaması gerekmektedir. Anlaşma bugüne kadar 183 ülke tarafından imzalanırken, 164 ülke tarafından onaylandı. Bütün nükleer denemeleri yasaklayan anlaşma, ABD, Çin, İsrail, İran, Kuzey Kore, Mısır, Hindistan ve Pakistan'ın imzalayıp onaylaması halinde yürürlüğe girecek.

Bugün dünyanın üçte biri savaş hâlinde. 66 ülkede yüzlerce milis-gerilla, ayrılıkçı ve anarşik grup çatışıyor. (<http://www.turkiyegazetesi.com.tr/dunya/347221.aspx> 5 nisan 2017)

Uluslararası bağımsız araştırma örgütleri ve ilgili kurumların günlük araştırma raporlarına göre dünya genelindeki 66 ülkede 686 farklı yapı birbirleriyle savaş halinde.

Afrika kıtasındaki 28 ülkede milis, gerilla, ayrılıkçı gruplar ve anarşik gruplardan oluşan 201 farklı yapı yıllardır birbiriyle savaş hâlinde.

Harita1. Sıcak Çatışma Bölgeleri Haritası

Kaynak: <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/dunya/347221.aspx> 5 nisan 2017

Orta Afrika Cumhuriyeti'nde genellikle Müslümanlar ve Hristiyanlar arasında çatışmalar yaşanırken, Demokratik Kongo Cumhuriyeti devlet güçleri ise isyancı gruplara karşı savaşıyor. Mısır ise Libya'da ise darbeler sonrası farklı gruplar arasında iç savaş sürüyor. Mali'de ordu ile isyancı gruplar arasında, Mozambik'te, Nijerya'da, Somali'de yıllardır bitmeyen savaşı var. Sudan Darfur'da iç savaşı sürerken, Sudan'dan koparılıp Güney Sudan olarak ilan edilen yeni devlet çatışmalardan dolayı bir hayli yıpranmış durumda.

16 Asya ülkesinde 155 farklı grup arasında savaşlar yaşanıyor. Bu savaşların yoğun olarak yaşandığı yerlerin başında Afganistan geliyor. Yaklaşık 40 yıldır Rus (SSCB) işgalinden sonra sürüklendiği iç savaşa devam ediyor. Myanmar (Burma) Arakanlılarla gündeme gelmiş olsa da 39 farklı grubun savaştığı bir ülke. Pakistan ve Filipinler ise yine iç çatışmalarla gündemde. Tayland ise Patanili Müslümanlara yönelik saldırıları ile dikkat çekiyor.

Avrupa'da 9 ülkede 75 farklı grup arasında iç savaş ve çatışmalar yaşanıyor. Çeçenistan ve Dağıstan yıllarca Rusya'ya yönelik bağımsızlık savaşlarının ardından iç savaşlarla çalkalanıyor. Ukrayna'da ise bağımsızlığını ilan eden gruplar hükümete karşı saldırıları sürüyor.

Yüz yıllık savaşlarla gündeme gelen Orta Doğu belki de savaş denilince akla gelen ilk yerlerden biri. Altıncı yılına giren Suriye savaşında şu ana kadar resmî kayıtlara göre 490 bin kişi hayatını kaybetti. 12 milyon Suriyeli ise mülteci konumuna düştü. Şu anda Suriye'de 6 ülke fiilen 98 farklı gruba çarpışıyor. Orta Doğu'da Suriye dışında 7 ülke daha sıcak bölgeler arasında. Çarpışan grup sayısı ise 228. En yoğun ülkeler ise Irak, İsrail-Filistin, Yemen ve Türkiye.

Amerika kıtasında ise Şili, Meksika, Kolombiya, Ekvator ve Peru uyuşturucu kartelleri ile savaş halinde. (Türkiye Gazetesi, 2017: www.turkiyegazetesi.com.tr)

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/8

Ülke	Grup Sayısı	Ülke	Grup Sayısı	Ülke	Grup Sayısı
Mısır	9	Mali	17	Afganistan	12
Cibuti	1	Moritanya	2	Bangladeş	2
Eritre	4	Nijerya	7	Burma-Myanmar	39
Etiyopya	8	Mozambik	1	Çin	1
Cezayir	4	Puntland	1	Hindistan	40
Angola	2	Ruanda	1	Endonezya	4
Burundi	1	Senegal	1	Kazakistan	1
O. Afrika Cum.	10	Somali	12	Kırgızistan	1
Çad	1	Somaliland	4	Nepal	1
Kamerun	1	Sudan	19	Pakistan	25
Kongo D. Cum.	36	Güney Sudan	24	Filipinler	10
Fildişi Sahili	1	Tunus	1	Sri Lanka	3
Kenya	2	Uganda	3	Tacikistan	3
Libya	27	Batı Sahra	1	Tayland	12
				Özbekistan	1

Kaynak: <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/dunya/347221.aspx> 5 Nisan 2017

Ülke	Grup Sayısı	Ülke	Grup Sayısı	Ülke	Grup Sayısı	Ülke	Grup Sayısı
Fransa	2	Kuzey İrlanda	9	İran	5	Suudi Arabistan	3
Yunanistan	15	Rusya	16	İrak	48	Türkiye	4
İtalya	26	İspanya	2	İsrail	44	Yemen	18
Dağlık Karabağ	1	Ukrayna	5	Lübnan	12	Suriye	96

<http://www.turkiyegazetesi.com.tr/dunya/347221.aspx> 5 Nisan 2017

Birleşmiş Milletler sınıflandırmasına göre en az gelişmiş ülkeler olarak adlandırılan 48 ülkenin¹ 2015 yılı GSYİH toplamı 934.032.330.250 dolar, toplam nüfusları ise 954.218.054 kişidir. Tablo 6 'da gösterilen 10 ülkenin silahlanmaya ayırdığı para bu 48 ülkenin 2015 yılı GSYİH toplamının 1,38 katı kadar (<http://data.worldbank.org/>). Silaha en çok para ayıran ilk 5 ülkenin, nükleer silah denemeleri yapan Birleşmiş Milletlerin daimi temsilcisi ve güvenlik konseyi üyesi ülkeler olduğunu ayrıca tekrar vurgulamak gerekir.

Arap Dünyası'nda başta işsizlik, hayat pahalılığı, siyasi yozlaşma, ifade özgürlüğü, usulsüzlükler ve kötü hayat şartları gibi pek çok sorun sonucunda önce Tunus'ta başlayıp, Libya ve Mısır'la devam eden Arap Baharı sonrasında, Suriye, Bahreyn, Cezayir, Ürdün ve Yemen'de büyük

¹ Afghanistan, Angola, Bangladesh, Benin, Bhutan, Burkina Faso, Burundi, Cambodia, Central African Republic, Chad, Comoros, Congo Dem. Rep., Djibouti, Equatorial Guinea, Eritrea, Ethiopia, Gambia, The Guinea, Guinea-Bissau, Haiti, Kiribati, Lao PDR, Lesotho, Liberia, Madagascar, Malawi, Mali, Mauritania, Mozambique, Myanmar, Nepal, Niger, Rwanda, Sao Tome and Principe, Senegal, Sierra Leone, Solomon Islands, Somalia, South Sudan, Sudan, Tanzania, Timor-Leste, Togo, Tuvalu, Uganda, Vanuatu, Yemen Rep., Zambia

çapta; Moritanya, Suudi Arabistan, Umman, Irak, Lübnan ve Fas'ta küçük çapta olmak üzere tüm Arap Dünyasında baş gösteren mitingler, protestolar, halk ayaklanmaları ve silahlı çatışmalar halen devam etmekte.

Tablo 6. Silaha En Çok Para Harcayan 10 Ülke

Sıra No	Ülke Adı	Tutar (Milyar ABD\$)	GSYİH' ya oranı(%)	Dünya Silaha Ayrılan Toplam Paranın (%)
1	ABD	711,0	4,7	41,0
2	Çin Halk Cumhuriyeti	143,0	2	8,2
3	Rusya Federasyonu	71,9	3,9	4,1
4	İngiltere	62,7	2,6	3,6
5	Fransa.	62,5	2,3	3,6
6	Japonya	59,3	1	3,4
7	Suudi Arabistan Krallığı	48,0	8,7	2,8
8	Hindistan	46,8	2,5	2,7
9	Almanya	46,7	1,3	2,7
10	Brezilya	35,4	1,5	2
Toplam		1.287,3		74,1

<http://www.ahaber.com.tr/galeri/dunya/silaha-en-cok-para-harcayan-10-ulke>, 9 Mart 2017

Filipinler'de ve Myanmar'da insanlar katliamlara, sürgünlere ve çok ciddi siyasi ve toplumsal baskılara maruz kalmaktadır. Batı Şeria ve Gazze'de hapsedilmiş Filistin halkı 1948 den beri adalet beklemekte. Aşağıda verilen Harita 2'de, 1948 den beri adaleti ve barışı sağlaması umulan Birleşmiş Milletlerin almış olduğu kararı beklerken Filistin topraklarındaki değişimi görebilirsiniz.

Harita 2. Filistin- İsrail Toprakları 1946-2017

Kaynak:<https://yandex.com.tr/gorsel/search?text=filistin%20haritas%C4%B1&styp=image&lr=103885&noreask=1&parent-reqid=1491751556812802-4386342974161423911125287-sf10-000&source=wiz>

8. SONUÇ

“D-8, Asya, Avrupa ve Afrika’da ayağı olan bir kuruluştur. Türkiye coğrafi bakımdan bu üç kıta’nın ortasında olmasının yanı sıra, tarih sahnesinde almış olduğu rolleri, NATO üyesi oluşu, diğer ekonomik ve siyasi işbirlikleri, Türkiye’den öncülük etme beklentilerini artırmaktadır. Kuruluşundan bu yana 20 yıl geçmesine rağmen Türkiye’de D-8’i hayata geçirmek için gereken çaba gösterilmemiştir.

D-8’in hayata geçirilmesi ve yürütülmesi, sadece Türkiye ve D-8 üyeleri için değil bütün dünya ve özellikle de gelişmekte olan ülkeler için, D-8’lerin kurucusu Erbakan’ın ifadesiyle, "aydınlığa açılan kapısı" olacaktır.

Günümüz meseleleri açısından baktığımız zaman yaşanan ekonomik ve finansal krizler, siyasi karışıklık, istikrarsızlık, savaş ve ölümler; Başta Birleşmiş Milletler Teşkilatı olmak üzere diğer Milletlerarası kuruluşlara duyulan güvensizlik, ABD, NATO, ve Türkiye olarak üye olmaya çalıştığımız Avrupa Birliği ülkeleri ile yaşanan krizler, D-8’lerin hedefini ve kuruluşunda beri hayata geçirmek istenen projeleri daha da anlamlı hale getirmektedir.

Siyasi ve ticari baskıların arttığı, safların gün be gün ve yeniden belirlendiği ve değiştiği, güçlünün tahakkümünün arttığı, hürriyetlerin kısıtlandığı, insanların topraklarından edilerek aç ve susuz ölüme terk edildiği bir dünyadayız.

Yaşatılan bütün bu zulümlerin bir an evvele sonlandırılması için, D-8’lerin 6 yıldızının sembolize ettiği adalete, diyaloga, barış ve sevgiye, insan olma eşitliğine, işbirliğine, insan hakları ve hürriyetlerine ne kadar da daha çok ihtiyacımız olduğunu daha iyi anlamaktayız. Renkleri, ırkları, etnik ayrışmayı, mezhep farklılıklarını bir potada eritme kabiliyeti yüksek olacak D-8'lere hayat verilmelidir.

Bunun için;

1. Her bir üye ülke, D-8 için bir bakanlık ihdas etmelidir.
2. D-8 kendi bünyesinde uluslararası yatırım ve finansman risk derecelendirme birimi oluşturmalıdır.
3. Ortak para birimine geçişin altyapısı çalışmaları hızla başlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alan B. (2001). “**D-8 Yeni Bir Dünya**”, 3. Baskı, Yörünge Yayınları, İstanbul.
- Erbakan, N. (2005). “**Gayemiz Bütün Beşeriyetin Saadetidir**”, Esam Yayınları, Ankara.
- Erbakan, N. (2010). “**Yeni Bir Dünya ve Adil Düzen**”, Esam Yayınları, Ankara,
- Can, B. (2016). “**İslâm Coğrafyasını Kasıp Kavuran Fitnenin Kökünü Kazımak-5, D-8’ler yeniden yapılandırılarak D-60’lar inşa edilmelidir.**”, http://www.milligazete.com.tr/isl%C3%A2m_cografyasini_kasip_kavuran_fitnenin_kokunu_kazimak_5/prof_dr_burhanettin_can/kose_yazisi/32356, 16.12.2016, 16 Aralık 2016
- Can, B. (2017). **Türkiye’deki Fitnenin Perde Arkası - 7: 28 Şubat postmodern darbesi ve Millî Görüş kimliği**, http://www.milligazete.com.tr/turkiye_deki_fitnenin_perde_arkasi__8_

- 28_şubatpostmodern_darbesi_ve_bati_karsiti_bir_eksen_olarak_d8_ler_/prof_dr_burhanettin_can/kose_yazisi/33173, 10.02.2017
- <http://data.imf.org/?sk=388DFA60-1D26-4ADE-B505-A05A558D9A42&ss=1479331931186>, Mart 2017
- <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>, Mart 2017
- <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=XL>, Mart 2017
- <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=XL>, Mart 2017
- <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?view=chart>, Mart 2017
- <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>, Mart 2017
- <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.ATLS.CD?end=2015&start=1962&view=chart> 24.01.2016
- <http://www.stratejikortak.com/2016/03/interaktif-dunya-savas-haritasi.html>, 9 Mart 2017
- <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/TUR/Year/2015/TradeFlow/Import/Partner/BGD/Product/all-groups> 21.01.2016
- <http://wits.worldbank.org/countrystats.aspx> 08.02.2017
- <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/BGD> 24.01.2016
- <http://www.ahaber.com.tr/galeri/dunya/silaha-en-cok-para-harcayan-10-ulke>, Mart 2017
- <http://www.developing8.org/18.01.2017>
- <http://www.developing8.org/Statpriority.aspx> Mart 2017
- <http://www.developing8.org/Statprio>
- <http://www.developing8.org/Statpriority.aspx>
- <http://www.stratejikortak.com/2016/03/interaktif-dunya-savas-haritasi.html>
- <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/dunya/347221.aspx> 5 nisan 2017
- https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/anre98_e.pdf, Mart 2017
- https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/anre98_e.pdf, Mart 2017
- https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2016_e/WTO_Chapter_02_e.pdf, Mart 2017
- <http://www.developing8.org/Statpriority.aspx> 18.01.2017
- <https://yandex.com.tr/gorsel/search?text=filistin%20haritas%C4%B1&styp=image&lr=103885&noreask=1&parent-reqid=1491751556812802-4386342974161423911125287-sf10-000&source=wiz>, 9 Mart 2017

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Karabulut, R. (2017). “Günümüz Dünyasından D-8’e Yeniden Bir Bakış / A Fresh View on D-8 from Today’s World”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Millî Görüş Özel Sayısı) Volume 12/8, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11948>, p. 417-434.